

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АКАДЕМІЯ «БОЛАШАК» (КАЗАХСТАН)
АСОЦІАЦІЯ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**«ІНТЕГРАЦІЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ
І ПРАКТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»**

20–21 серпня 2021 р.

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Голова оргкомітету:

Озаренко В.М. – ректор Класичного приватного університету, доктор наук з державного управління, професор.

Заступник голови:

Покацасва О.В. – перший проректор Класичного приватного університету, доктор юридичних наук, професор.

Члени оргкомітету:

Абакумова Ю.В. – директор Інституту права імені Володимира Сташиса Класичного приватного університету, доктор юридичних наук, доцент;

Лукашевич В.Г. – завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики, доктор юридичних наук, професор;

Пальченкова В.М. – професор кафедри конституційного, адміністративного та трудового права Національного університету „Запорізька політехніка», доктор юридичних наук, професор;

Рябчинська О.П. – завідувач кафедри кримінального права Інституту права імені Володимира Сташиса Класичного приватного університету, доктор юридичних наук, професор;

Воронова О.В. – завідувач кафедри цивільного, адміністративного та фінансового права Інституту права імені Володимира Сташиса Класичного приватного університету, кандидат юридичних наук, доцент;

Макух О.В. – доктор юридичних наук, доцент Інституту права імені Володимира Сташиса Класичного приватного університету;

Калашиник Н.Г. – доктор педагогічних наук, професор юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заступник голови підкомітету з питань реформування пенітенціарної системи, діяльності органів виконання покарань та пробації Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності;

Крилова О.В. – кандидат юридичних наук, суддя Апеляційного суду Запорізької області;

Рачинський Р.М. – заступник начальника Головного управління ДФС у Запорізькій області;

Вісляєв В.В. – Голова Комітету з юридичної освітньої політики Асоціації адвокатів України, м. Київ; проректор з правової роботи – головний юрисконсульт ректорату Класичного приватного університету;

Дулатбеков Н.О. – доктор юридичних наук, професор Академії «Болашак» м. Караганда, Казахстан;

Кабжанов А.Т. – кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри юридичних дисциплін Академії «Болашак» м. Караганда, Казахстан.

I 73 **Інтеграція юридичної науки і практики в сучасних умовах:** матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 20–21 серпня 2021 р. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2021. – 76 с.

ISBN 978-966-992-598-5

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Інтеграція юридичної науки і практики в сучасних умовах», яка відбулась на базі Класичного приватного університету 20–21 серпня 2021 р.

УДК 34(063)

ISBN 978-966-992-598-5

© Класичний приватний університет, 2021

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

Розуміння права у концепції Л. Петражицького Попович Т. П.	5
--	---

НАПРЯМ 2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Міжнародно-правове регулювання заборони партії Ларченко М. О.	9
Президент України як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України: аналіз національного законодавства Остапенко А. І.	12
Теоретико-правовий аналіз правового регулювання статусу медіатора в господарських спорах у країнах Європейського Союзу Поліщук В. В.	15
Сутність та поняття національної безпеки України у сфері морської діяльності Устименко Б. М.	19

НАПРЯМ 3. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Мовна політика країн колишнього Радянського Союзу – безпековий аспект культурної політики Верголяс О. О.	23
Основні елементи системи державного контролю: теоретичні підходи до змісту Івановська А. М.	27
Генезис адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики Медяник В. А.	31
Правові засади науково-організаційної діяльності суб'єктів в сфері технічного регулювання Смерницький Д. В.	34

НАПРЯМ 4. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Врахування принципу міжнародно-правової необхідності й допустимості криміналізації домашнього насильства (ст. 126-1 КК України) Біловол О. О.	38
---	----

Засадничі положення щодо суб'єктів усунення наслідків пандемії COVID-19	
Колодяжний М. Г.	42
Щодо співвідношення визначень «принципи права» та «правові принципи» в галузі кримінально-виконавчого права	
Пилипенко Д. О.	46
Щодо необхідності переосмислення «успадкованих» норм (на прикладі ст. 117 КК України)	
Самотієвич В. О.	48
 НАПРЯМ 5. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	
Питання вдосконалення порядку накладення арешту на майно у кримінальному провадженні потребує свого вирішення	
Баженова А. І.	52
Рішення слідчого, прокурора про проведення негласної слідчої (розшукової) дії	
Крет Г. Р.	56
Основи криміналістичної методики судового провадження	
Мирошниченко Ю. М.	59
Час вчинення злочинних порушень правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою як складова криміналістичної характеристики	
Спасенко К. О.	63
 НАПРЯМ 6. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО	
Неналежне використання цивільної авіації: міжнародно-правова кваліфікація	
Григоров О. М.	65
 НАПРЯМ 7. ФІЛОСОФІЯ ПРАВА	
Оцінка Гуго Зінцгаймером творчості Євгена Ерліха	
Савчук В. Г.	68
Герман Даубеншпек і реляційна техніка: виникнення та періодизація історії експертного стилю в Німеччині	
Степенюк О. Г.	72

НАПРЯМ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

РОЗУМІННЯ ПРАВА У КОНЦЕПЦІЇ Л. ПЕТРАЖИЦЬКОГО

Попович Т. П.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Концепція Петражицького базується на положеннях інтроспекційної психології, яка трактує право як щось реальне, а не нормативне [1, с. 381-382]. Вчений доповнив і розширив розуміння права новими ідеями та методами психологічного аналізу явищ суспільного життя. Право розподіляється ним на *інтуїтивне* та *позитивне*. Перше являє собою спонтанний емоційний процес у людському організмі. Де-факто право значною мірою ототожнюється з правосвідомістю, зокрема, тією її частиною, яка стосується правових почуттів, емоцій, переживань [2, с. 17-19]. У руслі виділення інтуїтивного права додамо, що останнє демонструється феноменом *справедливості*. Це, свого роду, вищий критерій, через який схвалюються чи, навпаки, критикуються закони, правові звичаї тощо. Завдяки цьому конфлікти між позитивним правом і справедливістю неминучі [3, с. 11-12].

Згідно із вченням Петражицького, право передусім існує в свідомості особи як досвід, що проектується назовні. В свою чергу, правові норми, що містяться у конституціях і кодексах, є лише проєкціями цього первинного юридичного досвіду. Мислитель був переконаний, що відносини між людьми можуть бути кращими, аніж вони є, і світ стане кращим. Шлях до цього «кращого» пролягає через право, адже воно володіє значним впливом на функціонування людських спільнот і держав, а також завдяки його мотиваційній і освітній функціям. Разом із тим, необхідна глибока реформа в науці та праві, а в подальшому – зміна людської свідомості [4, р. 40].

Критикуючи неповноту й недосконалість виділення традиційних елементів психічного життя – пізнання, почуттів і волі – Петражицький обґрунтовує на їх місці «нові» елементи, в основі яких – *емоції*. Відповідно, елементи психічного життя розподіляються ним на дві групи: двосторонні та односторонні. Двосторонні – *пасивно-активні* – називаються емоціями, тоді як односторонні охоплюють

односторонньо-пасивні (пізнавальні та чуттєві) переживання й односторонньо-активні (вольові) переживання [5, с. 223]. Лише психічні процеси, переконаній мислитель, адекватно й всесторонньо визначають реальність того, що відбувається, формують мораль і правові норми. Провідна роль у цих процесах належить емоціям, які схиляють і мотивують людину до певних вчинків і настроїв [6, с. 116]. Що стосується емоцій, зауважує Петражицький, то серед іншого їм властива значна чутливість й еластичність, тобто «здатність залежно від обставин піддаватися значним коливанням інтенсивності» [5, с. 227]. Поняттям емоцій мислитель обґрунтовує «специфічні пасивно-активні психічні стани, які й складають основу етичних явищ» [7, с. 14].

Основою зобов'язуючої сили права постає емоційне переживання суб'єктом цінності належної поведінки. Нормативний сенс правового переживання полягає у тому, що воно мотивує суб'єкта до реалізації повинного. Ціннісно обумовлені процеси нормативної мотивації, що опираються на легітимовані нормативні факти, створюють систему координованої соціальної поведінки. Відзначимо, що нормативні факти, згідно зі вченням Петражицького, це такі, що уявляються особою, дії, висловлювання тощо авторитетних суб'єктів (суддів, законодавців, релігійних авторитетів і т.д.), що мали місце в просторі й часі, які викликають у свідомості людини імперативно-атрибутивні емоції [8, с. 86-87]. Відповідні емоції й складають, власне, право. Останнє, отже, виникає не з конкретних соціально-історичних та економічних передумов, а як результат перенесення переживань людини на інших людей, якому приписуються певні права і обов'язки. При цьому саме під впливом емоцій людина приписує собі, іншим, зовнішньому авторитету права й обов'язки, переносить на них свої внутрішні переконання про те, як слід вчинити за тих чи інших обставин [9, с. 108-109].

Погодимось із О.М. Савенковим і В.С. Горбань у тому, що трактування права через психіку людини дозволило не стільки пояснити сутність права, скільки «значною мірою виправдати значення правової соціалізації, що обумовлена як на рівні індивіда, так і всього суспільства різноманітними мотивами, і, відповідно, можливістю виховного впливу на мотивацію, що володіє силою як стосовно окремої особи, так і державної політики, державного устрою, економічної діяльності тощо». Дослідники виходять з позиції про те, що право в Петражицького визначається не стільки типом ментальності й особливостями психічної регуляції діяльності людини, «скільки соціально детермінованою системою мотивів: спілкування, освіти, виховання, повсякденного життя, звичок, внутрішнього примусу і т.д.» [10, с. 120-121]. Отже, право, на думку мислителя, це проекція обов'язків людини щодо власної поведінки та поведінки інших у теперішньому, минулому й майбутньому [11, с. 56].

Таким чином, Петражицький у своїх намаганнях побудувати концепцію праворозуміння, на наш погляд, настільки випередив свій час, що навіть сучасне суспільство не готове до її сприйняття. Попри її незавершений і децю інструменталістський характер, глибина трактування права (а так само й обов'язку) пов'язана з прагненням зануритись у психічні процеси, що мають місце в людській свідомості. Складність в поясненнях «роботи» психіки слугує фактором «виправдовування» творчих пошуків мислителя. Здійснюючи зусилля в напрямку «подолання» позитивістського (пануючого) праворозуміння, Петражицький обґрунтовує право як феномен людської психіки, а саме через призму емоцій. Звідси й вибудовується усвідомлення ним обов'язку: це те, що передусім пов'язане з правом. При цьому важливо зауважити, що вчений сприймає права та обов'язки у їх цілісності, що походять із психіки.

Література:

1. Woleński J. O teorii i filozofii prawa Leona Petrażyckiego. *Studia Historiae Scientiarum*. 2018. № 17. S. 365-389.
2. Овчинникова А.В. Проблемы правоге́неза и онтологии права в психологической теории Л.И. Петражицкого: автореф. дисс. канд. юрид. наук; спец.: 12.00.01. Санкт-Петербург, 2006. 24 с.
3. Иванников И.А. Л.И. Петражицкий о роли психики в становлении права. *Право и государство: теория и практика*. 2011. № 5. С. 6-15.
4. Dąbrowski A. Genesis and nature of moral and legal norms. Leon Petrażycki's naturalistic solution. *Studia Humana*. 2018. Vol. 7. P. 39-52.
5. Петражицкий Л.И. Введение в изучение права и нравственности. Основы эмоциональной психологии. СПб.: Типография Ю.Н. Эрлих, 1908. 265 с.
6. Гусева В.Ю. Эмоции как основной атрибут нравственности и права в психологической теории Л.И. Петражицкого. *Ученые записки СПб филиала РТА*. 2016. № 1. С. 112-117.
7. Машкович К.В. Право и нравственность в эмоциональной теории этических явлений Л.И. Петражицкого: автореф. дисс. канд. филос. наук; спец.: 09.00.05. Тула, 2007. 22 с.
8. Тимошина Е.В. Философия права Л.И. Петражицкого: право как интуиция общего блага. *Право и государство*. 2014. № 6. С. 81-89.
9. Гараева Г.Ф. Pro et contra: психологическая теория права Л.И. Петражицкого в истории русской философии права. *Мысль Л.И. Петражицкого и современная наука права: Материалы международной научно-практической видеоконференции*. Краснодар: Экоинвест, 2016. С. 107-122.
10. Савенков А.Н., Горбань В.С. Л.И. Петражицкий как социолог права. *Социологические исследования*. 2019. № 3. С. 118-128.
11. Kik M. Leona Petrażyckiego filozofia prawa. *Czasopismo Filozoficzne*. 2006. № 1. S. 52-60.